

יוצא לאור על ידי ארגון 'בשביל הנשמה'

תלמידי ישיבת מרכז הרב

מערכת: משה שטרנברג, הרב יהושע וייסינגר.

כתביה: הרב ערן מרגלית, הרב אוריאל אבינר, הרב שלמה קורץ, הרב לירן עוקשי, הרב אבישי קולין, הרב ליאור לביא, הרב אברהם בורשטיין, הרב יהודה ברגמן, הרב שי לוי, הרב ניר קייזר, הרב דביר אזולאי, הרב מנחם וייס, הרב חיים קטן, הרב יאיר רוזנבלום, הרב ירון גרופמן, הרב מיכאל לוצקי, הרב שי הירש, הרב אופיר פריד.

עורך ראשי: עזריאל שפנגנטל.

שיווק והפצה: ישראל וונדי.

סדר ועימוד: עמירם יוסף קדוש 0548-408-676.

עיצוב כריכה: צוריל גבזון 0524-435-256. יסכה אהרוני 0527-203-819.

עריכה לשונית: דוד נודל 0502-162-012, צביה נחמן 0526-020-472.

תודה לרב יצחק שילת, הרב אלישע אבינר, הרב אברהם ישראל סילבצקי, הרב יוחאי רוזיק והרב אליהו דורדק. טקסט 'הקדמה למשנה' ו'הקדמה לפרק חלק' באדיבות הרב שלמה אבינר שליט"א. כל הזכויות שמורות לספרית חוה.

תודה לרב יצחק שילת על הרשות להשתמש במהדורתו לשמונה פרקים.

תודה למסייעים במלאכת הקודש - נתנאל רוזן, אלחנן כהן, יעקב ברין, יהודה לבנת, דוד אורליאן, דביר שרביט, ידידיה שנודרפי, מרדכי שנודרפי, ניב מדמון, נעם מרציאנו, עומר פרארי, אלירן פרארי, ישראל קפלן, יהונתן לנגה, איתי מרקוביץ, דוד גלילי, תומר אילוז, דניאל קינד, יוחנן גולד, מתניה ברנר, אריאל פשר, דביר עמאר, אביחי שמאי ולכל השותפים במלאכה.

החוברת יוצאת בשיתוף פעולה עם אתרי האינטרנט 'ישיבה' ו'מכון מאיר'.

הלימוד מוקדש לעילוי נשמת ההרוגים בפיוע במרכז הרב.

© כל הזכויות שמורות ל: 'בשביל הנשמה' (ע.ר.). מותר להעתיק ולצלם לצרכי לימוד פרטי בלבד.

לעילוי נשמת

רב קהילה ומחנך
דואג לצרכי הפרט והציבור
אוהב ארץ ישראל
וזכה לעלות אליה בסוף ימיו

הרב **משה צבי** ב"ר **דוב בער** ז"ל

נלב"ע י"ב בחשון תשמ"ח

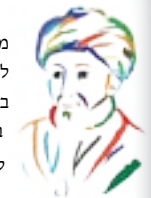
ת.נ.צ.ב.ה.

מרכז מורשת הרמב"ם

מרכז מבקרים השוכן מעל קברו של הרמב"ם בטבריה הפועל להפצת מורשת הרמב"ם. המרכז פתוח כל יום למבקרים ומוצגת בו תערוכה המגוללת את קורות חייו של הרמב"ם, חיבוריו ופועלו. במקום נערכים כנסים והשתלמויות למחנכים ולרבים אחרים.

לקבוצות וסיורים: 04-6790632 yossi@harambam.org.il
www.harambam.org.il

ארגון 'בשביל הנשמה' מודה למרכז מורשת הרמב"ם על סיועו בהוצאת החוברת

הקדמה למשנה

מבוא

הקדמות הרמב"ם למשנה הן מבוא ופתח להבנת יסודות התורה כולה. אנו עשויים לעסוק בתורה שנים רבות ועם זאת לא לשים לב לתשתית הרעיונית והרוחנית שעומדת בבסיס התורה. בהיעדר תשתית זו נתקשה להבין את הכלל שמסתתר מבעד לכל הפרטים הרבים וגם הפרטים עצמם יאבדו את הקשרם ואת מקומם המדויק במסגרת המבנה הכללי.

הראשונה מבין שלוש ההקדמות המפורסמות (שתי האחרות - הקדמה לפרק חלק והקדמה למסכת אבות), היא ההקדמה למשנה. הקדמה זו היא למעשה גם מבוא לתורה שבעל פה. התורה שבעל פה היא המסורת שנמסרת מדור לדור כחלק מלימוד התורה שבכתב. התורה שבכתב והתורה שבעל פה הן בבחינת שני רעים שאינם נפרדים. ללא המסורת, גם התורה שבכתב הינה חתומה וסתומה עבורנו. בהקדמה זו עומד הרמב"ם על ההגדרות המדויקות של התורה שבעל פה ומבדיל בין דְּרָגוֹת שונות וסוגים שונים של מסורת.

ההקדמה מתחלקת לשני חלקים - מבוא להלכה ומבוא לאגדה. בין שני החלקים האלו מבאר הרמב"ם את משמעות סידור המשנה ואת הרעיון שעומד מאחורי הסידור הזה. סדר השתלשלות התורה שבעל פה מימות משה רבנו ועד לימי הרמב"ם מהווה רקע עקרוני לדיונים המפורטים בהקדמה.

כלל הנושאים שבהם עוסק הרמב"ם בהקדמה למשנה שייכים למושג היסודי - 'תורה מן השמים'.

בחלקה הראשון של ההקדמה עוסק הרמב"ם במבנה ההלכה וביחס שבינה לבין הנבואה. בחלקה השני העוסק באגדה, דן הרמב"ם בשאלת תכלית האדם ובמשמעותה של ההלכה.

משיבים את האמונה אל הלב כולנו מצטרפים ללימוד יומי באמונה

כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון יימשך עד לסוף שנת תשע"ה - שנת השמיטה.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

בהמשך

משנת הרמב"ם (אגרות, פרקי יסוד במשנה תורה), ספר העיקרים, דרשות הר"ן, אמונות ודעות, מהר"ל, חסידות, הרב קוק ועוד מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים

תוכנית השנה השניה

תשרי-חשון: הקדמות הרמב"ם*
כסלו-שבט: מהר"ל
אדר-ניסן: דרשות הר"ן
אייר-תמוז: הרב קוק
אב-תשרי: חובות הלבבות

לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל
היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:

Yeshiva.org.il
www.yeshiva.org.il

www.meiriv.co.il

ביאורים

החיבור התורני הראשון של הרמב"ם הוא פירושו על המשנה. פירוש זה הוא יצירה יחודית המבארת את דברי המשנה. לפני הפירוש עצמו הרמב"ם כתב הקדמה. מטרת ההקדמה היא כפולה;

א. לבאר יסודות אמוניים ביחס לתורה שבעל פה אשר צריכים להיות התשתית הרוחנית שממנה האדם מגיע למשנה.

ב. להסביר מהם המניעים לכתיבת הפירוש של הרמב"ם ומה מטרתו וייחודו של פירוש זה.

המשנה היא תמציתה של התורה שבעל פה, לכן רוב ההקדמה מוקדשת לביור מסורת התורה שבעל פה. הרמב"ם בחר לעסוק דווקא בנושא זה הן מצד חשיבותו הרבה והן לאור המאבק העז שהיה בין חכמי ישראל לקראים. הקראים ראו בתורה שבכתב את חזות הכל וקראו תיגר על אמינותה ותוקפה של התורה שבעל פה. הרמב"ם מבסס את אמינותה של המשנה, ומחזק את התוקף שיש לדברי חכמים. כל מצווה שהקב"ה מסר למשה, מסר לו את פירושה עימה. אין פסוק שנכתב ללא פירוש מוסמך מפי הקב"ה לאותו כתוב. משה רבנו ישב באהלו ולימד את אהרן וכן את כל העם. כל העם כולו שמע את פירושם של המצוות. אין כאן אוסף מצומצם של חכמים שהתורה אצלם, אלא כל העם שותף להעברת התורה שבעל פה. הרמב"ם מסכם ואומר שכל העם שמע את המצווה ופירושה ארבע פעמים. למה משה לא לימד בעצמו את העם ארבע פעמים אלא נתן לאהרן ולזקנים ללמדם שוב? האור החיים מבאר [ויקרא יט, ב] שגם עניין זה הוא חלק מביור התורה. דבר מצוי הוא שכאשר שני אנשים שומעים שיעור אחד יתכן שכל אחד הבין דבר אחר. יש צורך לעמת ביניהם כדי שיתברר באופן חד משמעי מה נאמר. ודאי שביור זה צריך להיעשות בפירושה של התורה. כאשר אהרן חוזר על התורה לבניו והם לזקנים והזקנים לעם, ניתן לחוש האם יש שינוי בין מסירת פירוש המצווה ממשנה רבנו לבין אלו ששמעו ממנו. באופן זה הדברים יתבררו והאמת האלוהית בפירוש המצווה תצא לאור באופן מבורר, וכך התורה שבעל פה תעבור לדור הבא ללא טעויות ומחלוקות.

הרחבות

• סדר לימוד התורה

וענין למוֹדוּ לְיִשְׂרָאֵל הָיָה כְּפִי שְׂאֵמֶר לָךְ. דבריו אלו של הרמב"ם לקוחים מהגמרא בעירובין [דף נד:]. לאחר שהגמרא מסבירה את סדר לימוד התורה ומפרטת אותה, היא שואלת "וליעיילו כולן ולילפו כולוהו ממשנה" כלומר מדוע לא נכנסו כולם יחד ללמוד מפי משה רבנו. מתרצת שם הגמרא "כדי לחלוק כבוד לאהרן ובניו וכבוד לזקנים" (הכבוד הוא שכל אחד נכנס בפני עצמו). בהסבר תירוץ הגמרא נראה שהמטרה של נתינת הכבוד הייתה ללמד את בני ישראל (וממילא גם אותנו) שיש הבחנה והדרגה בין החכמים. בני ישראל היו צריכים ללמוד שהם לא במדרגת הזקנים, והזקנים הם לא במדרגת אהרן. ככל שאדם גדול יותר בתורה כך סמכותו גדולה יותר וממילא גם היחס אליו הוא בכבוד גדול יותר.

ממשיכה הגמרא שם ושואלת "וניעול אהרן וניגמר ממשנה וליעיילו בניו וליגמרו מאהרן...", כלומר למה בסדר הלימוד אהרן לא למד ארבע פעמים ממשנה ואז בניו ילמדו ממנו ואחר כך הזקנים מהם והזקנים ילמדו את ישראל. מתרצת הגמרא "שמשנה כיוון שלמד מפי הגבורה מסתייעא מילתא", כלומר הסדר היה דווקא כך כדי שכולם, גם הזקנים וגם ישראל, ישמעו לפחות פעם אחת את התורה מפי משה רבנו. והטעם הוא שכיוון שמשנה שמע מפי הקב"ה לכן מי שלומד ממנו יבין טוב יותר והדברים יתיישבו יותר בליבו.

שאלות לדיון

הרמב"ם מאריך לפרט את סדר מסירת התורה. מדוע?

"וכותבים המצווה ההיא במגלות. וישוטטו השרים על כל ישראל ללמד ולהגות, עד שיִדְעוּ בְּגֵרְסָא הַמְצֻוָּה הַהִיא". מה ניתן ללמוד מכך להיות בדרך הלימוד?

להצלחת דניאל בן צבי אברהם ועל שרה בת יצחק

הקדמה למשנה

א

דרך לימוד התורה לישראל

דע, כי כל מצווה שנתן הקדוש-ברוך-הוא למשה רבנו עליו השלום, נתנה לו בפרושה: היה אומר לו המצווה, ואחר כך אומר לו פרושה וענינה, וכל מה שהוא כולל ספר התורה. וענין למוֹדוּ לְיִשְׂרָאֵל הָיָה כְּפִי שְׂאֵמֶר לָךְ: היה משה נכנס באהלו, ונכנס אליו בתחלה אהרן, ומשה היה אומר לו המצווה הנתונה לו פעם אחת ולמדהו פרושה, ויסתלק אהרן ויחזור לימין משה רבנו. ונכנסו אחריו אלעזר ואיתמר בניו, והיה משה אומר להם מה שֵׂאֵמֶר לְאֶהֱרֹן - ויסתלקו. וישב האחד לשמואל משה רבנו והשני לימין אהרן. ואחרי כן יבואו שבועים זקנים, וילמדו משה כמו שלמד לאהרן ובניו. ואחרי כן יבאו ההמון וכל מבקש ה' וישם לפניו המצווה ההיא עד ישמעו הכל מפיו. נמצא: אהרן שומע המצווה ההיא מפי משה - ארבע פעמים, ובניו - שלש פעמים, והזקנים - שתי פעמים, ושאר העם - פעם אחת. ויסתלק משה, ויחזר אהרן לפרש המצווה ההיא אשר למד - ששמע מפי משה ארבע פעמים, כמו שֵׂאֵמֶרְנוּ - על כל הנמצאים. ויסתלק אהרן מאתם אחרי ששמעו בניו המצווה ארבע פעמים: שלש מפי משה ואחת מפי אהרן. וחזרין אלעזר ואיתמר, אחרי שנסתלק אהרן, ללמד המצווה ההיא לכל העם הנמצאים ונסתלקו מללמד. ונמצאו שבועים הזקנים שומעים המצווה ארבע פעמים: שתיים מפי משה ואחת מפי אהרן ואחת מפי אלעזר ואיתמר. וחזרים הזקנים גם הם אחר כן להורות המצווה להמון פעם אחת. נמצאו כל הקהל שומעים המצווה ההיא ארבע פעמים: פעם מפי משה ופעם מפי אהרן ושלישית מפי בניו ורביעית מפי הזקנים.

ואחרי כן היו כל העם הולכים ללמד איש לאחיו מה ששמעו מפי משה, וכותבים המצווה ההיא במגלות. וישוטטו השרים על כל ישראל ללמד ולהגות, עד שיִדְעוּ בְּגֵרְסָא הַמְצֻוָּה ההיא וירגילו לקרותה.

ויסתלק אהרן ויחזר לימין - יעזוב את מקומו וישב ליד משה רבינו. וישוטטו השרים - ראשי העם ('שרי עשרות') יפצו וילמדו בהמון. בגרסא - בעל פה.